

О. М. ЛИТВАК

Олег Михайлович Литвак, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України, почесний працівник прокуратури України, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений юрист України, завідувач кафедри теорії діяльності та управління в органах прокуратури Інституту підготовки кадрів Національної академії прокуратури України

НОВЕ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ У ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА*

Видання енциклопедій, які стосуються тієї чи іншої галузі права, є не лише пріоритетним напрямом наукових досліджень, а й продиктовано потребами як навчального процесу в юридичних вищих навчальних закладах України, так і правозастосовної практики. Адже енциклопедичні видання дають уявлення адресатам про ті чи інші правові явища, наштовхують на здійснення відповідних наукових досліджень невирішених або дискусійних питань, допомагають дати правильну юридичну оцінку відповідним правовим явищам, а також є незамінним супутником студентства під час підготовки до занять.

У процесі глобальної гармонізації кримінального права України з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і насамперед Конвенцією про захист прав та основоположних свобод людини і громадянина 1950 року й практикою Європейського суду з прав людини, які визнаються в Україні джерелом права, постає нагальна потреба вивчення та наукового тлумачення термінів і термінологічних зворотів, що використовуються у Кримінальному кодексі України (далі – КК України), зокрема у його Загальній частині.

На сьогодні юридична література поповнилася Малою енциклопедією кримінального права, яка була підготовлена за загальним керівництвом ректора Київського університету права НАН України, професора, заслуженого юриста України Ю.Л. Бошицького. До авторського колективу увійшли науково-педагогічні працівники кафедри кримінального права та процесу Київського університету права та відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В.М. Корецького, а також викладачі інших вищих навчальних закладів країни.

Зазначимо насамперед те, що в Малій енциклопедії кримінального права вдало підібрані кримінально-правові терміни та термінологічні звороти, тлумачення яких запропоновані авторами. У більшості вони стосуються Загальної частини КК України. Однак вони також були відібрані з теорії кримінального права та стосуються історичного минулого, тих пам'яток кримінально-правового характеру, які діяли на теренах сучасної України. Кримінально-правова термінологія викладена за алфавітним принципом, на підставі комплексного застосування методологій діалектики та компаративістики, методів історичного, системного, структурно-функціонального аналізу. Це робить більш зручним використання Малої енциклопедії кримінального права в навчальному процесі, у науковій та практичній діяльності. Звертає на себе увагу і та обставина, що при тлумаченні кримінально-правової термінології в окремих випадках відображена авторська позиція розробників Малої енциклопедії кримінального права. Це робить відповідне видання оригінальним порівняно з іншими подібними енциклопедичними дослідженнями.

Мала енциклопедія кримінального права характеризується високим рівнем правової культури, методологічною майстерністю вирішення завдань та чітко вираженою теоретичною й практичною спрямованістю, зокрема, досить вдало розроблено нові дефініції, запропоновано новаторські визначення багатьох кримінально-правових понять. Звичайно, окремі дефініції є неповними, деякі з них потребують подальшого більш ґрунтовного висвітлення, іноді вони мають дискусійний характер. Однак це є звичним для будь-яких наукових досліджень такого рівня.

Надзвичайно позитивним та інформативним у Малій енциклопедії кримінального права є словник латинської термінології у кримінально-правовій царині. Фактично це – один із перших кроків до систематизації відповідної термінології латинських фраз, що стосуються кримінального права. Наявність відповідного словника прививає високу правову культуру всім адресатам, які будуть знайомитися зі змістом енциклопедії.

Завершує Малу енциклопедію кримінального права список джерел, використаних у процесі її підготовки, в якому розміщено назви міжнародних актів, актів судової влади (зокрема, постанов Пленуму Верховного Суду України), нормативних актів України та наукової літератури. Це дає змогу зорієнтуватися в основному масиві джерел та, безумовно, полегшує роботу студентів при підготовці до навчальних занять.

Мала енциклопедія кримінального права є актуальним науковим, навчальним і практично значущим виданням в Україні. Переважна частина викладених положень має новітній характер, значно поглиблює кон-

цептуальні положення, що стосуються подальшого розвитку кримінального права. Авторський колектив зробив вагомий внесок у вирішення актуальних наукових, дидактичних та юридико-технічних проблем сучасної теорії й практики кримінального права.

Отже, Мала енциклопедія кримінального права з успіхом може використовуватися у вищих навчальних закладах України у процесі вивчення кримінального права та відповідних спеціальних курсів. Вона стане корисною порадицею і добрим супутником аспірантів, науковців, викладачів юридичних вищих навчальних закладів, а також практичних працівників.

Звичайно, хотілося б бачити і енциклопедичне видання з Особливої частини кримінального права. Однак даємо собі звіт у тому, що це надзвичайно складна і кропітка робота для будь-якого колективу авторів. Хочеться побажати авторському колективу не зупинятися на досягнутому, а також успіхів та наснаги у підготовці Малої енциклопедії Особливої частини кримінального права, що стане логічним продовженням цього енциклопедичного видання.

В. Л. ФЕДОРЕНКО

Владислав Леонідович Федоренко, доктор юридичних наук, доцент, професор, заслужений юрист України, заступник начальника Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання – декан факультету заочного навчання цивільних осіб Національної академії внутрішніх справ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Х. В. ПРИХОДЬКО «ТЕОРІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»*

В умовах конституційної модернізації українського громадянського суспільства та держави, все більшої актуальності набуває питання теорії конституційного процесу як важливого чинника ефективності дії Конституції України і відповідних трансформацій найбільш значущих суспільних відносин. Сучасне конституційне законодавство України та галузева правотворча і правозастосовна практика переконливо демонструють декларативність положень Конституції України за умови відсутності дієвих, насамперед, процедурно-процесуальних механізмів її реалізації.

У зв'язку з цим, на сьогодні очевидно є тенденція щодо пошуку та утвердження нових конституційних процедур і процедурно-процесуальних механізмів забезпечення основ конституційного ладу України та його пріоритетних складових – статусу людини та громадянина, статусу держави, публічної влади та механізмів її здійснення, національної безпеки тощо. Відповідні механізми, отримуючи своє належне теоретико-методологічне обґрунтування та законодавче закріплення, сприяють сталому національному розвитку.

Подальша інституціоналізація процесуальних основ статусу суб'єктів конституційного права, формування та розвиток відносно нових для національного конституційного законодавства процесуальних конституційно-правових інститутів зумовлює складність різноманітних конституційних правових процедур, які потребують відповідної систематизації на науково-доктринальному та прикладному рівнях. До того ж, відповідні процеси інституціоналізації призводять до процесуалізації конституційних правовідносин, що, у свою чергу, зумовлює: по-перше, формування процесуального складника багатогаспектної системи конституційного права України, як бінарного матеріальному конституційному праву; по-друге, подальшу процесуалізацію джерел конституційного права України. Щоправда, в останньому випадку мова йде про загалом раціональне насичення актів чинного законодавства процедурно-процесуальними положеннями.

Відповідно, конституційно-правова наука нині потребує ґрунтовних наукових досліджень із цієї проблематики. У цьому сенсі привертає увагу монографія Христини Вікторівни Приходько «Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти», яка вбачається сучасним, новим і актуальним для конституційної теорії та практики дослідженням.

У рецензованій монографії звертається увага на певну термінологічну розбіжність, зумовлену сутністю та змістом категорії «конституційний процес». Зокрема, вченою звертається увага на те, що в сучасній юридичній літературі категорія та поняття «конституційний процес» нерідко вживається в його історичних аспектах. Але, поза увагою правників залишаються концептуально-правові (статутарні та динамічні) та практичні аспекти конституційного процесу. Реагуючи на цю проблему, Х. В. Приходько в своїй монографії обґрунтовує власне бачення категорії «конституційний процес» та висвітлює особливості її практичного

© В. Л. Федоренко, 2012

* Рецензія на кн.: *Приходько Х. В.* Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти : монографія / Відп. ред. М. О. Баймуратов. – Тернопіль : Джура, 2010. – 292 с.